

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ ЛЕГІТИМНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Яковлева Л. І.,

*докторант кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

У статті досліджуються інституційний та організаційний виміри легітимності публічної влади. У контексті веберіанської традиції розуміння легітимності порядку визначено, що забезпечення легітимності окремих політичних акторів – індивідів та організацій – неможливе без легітимності конвенціонального та правового порядку. Зазначено, що для забезпечення легітимності публічної влади вкрай важливим стає не тільки розрізнення інститутів та організацій, а й відмова від зведення усього організаційного різноманіття «держави» до єдиного актора.

Акцентовано, що демократичні правила політичної гри мають не просто декларуватись окремими політичними гравцями, а й бути визнані більшістю громадян як на рівні переконань, так і реалізовуватись на рівнях повсякденного життя та політичної активності. Це означає, що суспільна конвенція щодо впровадження демократичних інститутів має стати легітимною для усіх соціальних дій та соціальних відношень. Використовуючи веберіанську категорію «октроїрування», продемонстровано інший легітимний шлях встановлення нового порядку для поставторитарних режимів. Відзначено, що штучно встановлені інститути (правила гри, які діють у суспільствах консолідованої демократії) часто не є ефективними на пострадянському просторі та не завжди сприяють легітимності влади. При цьому «конституціоналізація» політичного процесу, навіть якщо вона відбувається шляхом голосування у парламенті або приймається на референдумі, не забезпечує встановлення автоматичної демократії та легітимності публічної влади.

Виходячи із розмежування інститутів та організацій (Д. Норт), відзначено недоліки як електоральної демократії, так і октроїрування правового порядку з погляду теорії легітимності. Визначено, що одним із головних завдань для пострадянських суспільств виступає встановлення легітимності демократичного порядку, без забезпечення якого неможливе завершення переходу від електоральної до консолідованої демократії.

Обґрунтовано необхідність одночасних інституційних та організаційних політичних трансформацій для забезпечення легітимності соціального порядку та публічної влади в умовах демократизації в Україні.

Ключові слова: легітимність публічної влади, соціальний порядок, інституційний вимір легітимності, організаційний вимір легітимності, електоральна демократія, октроїрування.

Постановка проблеми. Сучасні демократичні політичні режими функціонують не лише на основі електоральної конкуренції та змагальності політичних акторів. Консолідована демократія передбачає загальну згоду щодо сутності суспільного блага та шляхів його досягнення. Легітимність соціального порядку та правил політичної гри у десакралізованому світі базується на консенсусі щодо ролі держави, права, громадянського суспільства у забезпеченні соціальної справедливості в умовах ринкових відносин.

Демократична легітимність потребує не лише вільних та регулярних виборів, її фундамент – це концепція соціально та політично активного, раціонального індивіда, джерела якої сягають поняття Аристотеля “*Ното Politicus*” [1]. Г. Арендт вважала це поняття одним із центральних для демократії. На думку українського дослідника В. Штерна, «справжнє покликання людини в тому, щоб бути суб'єктом політичної творчості, а не невпинної гонитви за багатством. Сучасній людині потрібно і на рівні теоретичної рефлексії, і на рівні активної політико-практичної діяльності прагнути до створення такого модусу існування, який би з необхідністю гарантував людську гідність. Політика повинна бути творчою стихією, простором, у якому відбувається активний пошук людиною самої себе у співвіднесенні себе з іншими <...> «політика» походить від слова «поліс», яке означало вищу форму взаємодії людей у Стародавній Греції» [19, с. 40].

Продовженням цієї концепції та водночас одним із джерел західноєвропейської демократії вважається відомий вислів Лютера: «Людина не потребує посередників для спілкування з Богом», який Т. Манн інтерпретував як основу «...європейської демократії, бо теза *Кожен сам собі священник* – це і є демократія» [15]. У цьому історичному контексті становлення демократичної легітимності на особливу увагу заслуговує заява, яка прозвучала під час інавгураційної промови В. Зеленського: «...кожен з нас Президент. Не 73 відсотки, які за мене голосували, а всі 100 відсотків українців. Кожен з нас поклав руку на Конституцію і кожен з нас присягнув на вірність Україні. Ось що я маю на увазі, коли кажу, що кожен з нас – Президент. Відсьогодні кожен з нас несе відповідальність за країну... Кожен з нас на своєму місці зможе зробити все для розквіту України» [9].

Вирішення проблеми легітимності публічної влади, яка постає в усіх без винятку перехідних країнах пострадянського типу, потребує не лише регулярних виборів. Також необхідними вимогами є підвищення ефективності комунікації між владою та громадянами, «відкритості» публічної влади, чутливості та рефлексивності з боку представників органів державної влади та місцевого самоврядування до суспільних проблем. До цього слід обов'язково додати створення нових державних, політичних та громадських організацій й встановлення демократичних інститутів – правил гри щодо досягнення суспільного блага.

Консенсус відносно суспільного блага у процесі вироблення та реалізації публічної політики відкриває можливості для забезпечення легітимності публічної влади через підтримку більшістю громадян, обмежує егоїстичні та корпоративні інтереси. Коли уряд втрачає підтримку, включаються механізми електоральної демократії: відбуваються вибори, які легітимізують обраних політичних акторів та представників публічної влади.

Специфіка демократизації «посттоталітарних», або «постленінських» [11], режимів полягає у необхідності одночасної зміни як «правил гри» (інституційний вимір), так і трансформацій органів влади, розвитку громадянського суспільства (організаційний вимір).

Усе вищенаведене актуалізує дослідження інституційного та організаційного вимірів легітимності публічної влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Легітимність, починаючи з досліджень М. Вебера, постає в якості одного із ключових понять політичної науки та феноменів політичної практики.

У подальшому, спираючись на веберіанську концепцію легітимності, визначенню особливостей інституційного та організаційного вимірів легітимності публічної влади було присвячено роботи таких зарубіжних авторів, як А. Стічкомб, Д. Норт, О. Гьофе, М. Калдор, П. Андерсон, В. Парсонс, П. Маір, Дж. Малган, та інших.

У роботах Н. Лумана «Влада» [12], Ю. Габермаса «До реконструкції історичного матеріалізму» [6] основну увагу приділено комунікативному виміру легітимності публічної влади, а у праці П. Бергера та Т. Лукмана «Соціальне конструювання реальності» наголос робиться на інтерпретації легітимності як «пояснення та виправдання» (за висловом О. Шульги [20, с. 9]) наявного соціального порядку.

Проблематика легітимності, легітимації влади та інституційного й організаційного виміру процесу пострадянських трансформацій знайшла відображення у працях українських дослідників Є. Бистрицького, Т. Гайдая, Є. Подольської, О. Шульги, М. Тура та інших.

У роботах М. Вебера легітимність порядку пов'язується з соціальною дією та соціальним відношенням: «Дія, особливо соціальна дія, і особливо соціальне відношення, може орієнтуватися на уявлення щодо існування легітимного порядку. Імовірність того, що ця дія буде мати місце, є значимість відповідного порядку... Легітимність панування повинна розглядатися лише як ймовірність того, що вона деякою мірою існує і буде втілюватися у реальній поведінці... Найпоширеніша сьогодні форма легітимності – віра у легальність, тобто готовність підкорятися принципам, які формально правильні і створені згідно з прийнятими нормами; це легальне панування. У найзагальнішому вигляді легітимність характеризується як віра підвладних в значимість панування, причому тільки в силу цієї віри панування і знаходить значимість» [4, с. 369–370].

На думку Д. Норта слід виразно розмежовувати «організації» та «інститути». У праці «Насильство та соціальні порядки» зазначено: «Інститути – це правила гри, форми взаємодії, які керують і стримують відносини індивідів. Інститути включають формальні правила, писані закони, формальні соціальні конвенції та неформальні норми поведінки <...> самі по собі правила і норми не є самодостатніми, вони повинні бути вкорінені у більш масштабній структурі організацій і переконань. Каузальні переконання людей повинні поєднуватися з реальною поведінкою індивідів, що належать до тих інститутів і організацій, з якими вони взаємодіють» [14].

Організації та індивіди прагнуть максимізувати власний інтерес, отримати ренту, передусім у порядках «закритого доступу». Безособові інститути («правила гри») мають стати на заваді цьому процесу, сприяти обмеженню насильства та встановленню легітимної публічної влади.

Роботи М. Вебера та Д. Норта об'єднує увага до «соціальних порядків», «легітимності» та намагання вирішити проблему насильства. Натомість у сучасному політологічному дискурсі недостатньо уваги приділяється інституційному та організаційному вимірам легітимності публічної влади в умовах демократизації суспільства.

Мета статті – дослідити інституційний та організаційний виміри легітимності публічної влади

Виклад основного матеріалу. Забезпечення легітимності влади є одним із головних завдань взаємодії влади та суспільства у XXI столітті. В Україні відповідь на виклики делегітимації влади зазвичай шукають в електоральній площині, а саме – «перезавантаження» органів влади через проведення позачергових парламентських та президентських виборів. Натомість електоральна демократія, за всіх її переваг порівняно із авторитаризмом, не здатна вирішити проблему легітимності публічної влади у довготривалій перспективі.

При цьому часте використання механізму перевиборів Президента та парламенту призводить до «інфляції легітимності» (її знецінення: різкого падіння авторитету влади в очах суспільства, швидкого зниження до критичного рівня довіри до влади), коли рівень довіри після виборів різко знижується як до конкретних акторів, так і до органу влади загалом. «Інфляція легітимності», її знецінення потребує усе частіше проводити позачергові вибори. Звернемо увагу на динаміку електоральних кампаній, включно із позачерговими виборами (як парламентськими, так і президентськими), проведення яких було викликано політичними кризами: 1994 р. (позачергові президентські вибори) – 1999 р. – 2002 р. – 2004 р. (повторний другий тур виборів Президента) – 2006 р. – 2007 р. (позачергові парламентські вибори) – 2010 р. – 2012 р. – 2014 р. (позачергові президентські та парламентські вибори) – 2019 р. (позачергові парламентські вибори). За даними соціологічних досліджень, рівень довіри до Верховної Ради України VIII скликання вже за рік після позачергових виборів, а саме у грудні 2015 року, становив 9,5% [16].

Станом на січень 2019 року цей показник також складав близько 10% [5]. При цьому, за даними дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», у травні 2019 року проведення позачергових виборів народних депутатів України підтримало понад 70% громадян [17].

Як переконливо демонструє новітня українська політична історія, у випадках «кризи легітимності» цю проблему не вирішує ані створення нових організацій (органів влади), ані «перезавантаження» за допомогою виборів вже існуючих владних структур.

Потрібно комплексне забезпечення легітимності влади. Цей процес поєднує інституційний, організаційний та комунікативний виміри. Він буде результативним тільки на основі конвергенції «легітимності інститутів» та «легітимності організацій». Тобто сучасний політичний режим в Україні потребує одночасного інституційного та організаційного забезпечення легітимності публічної влади.

Одним із перших дослідників, хто обґрунтував розрізнення інститутів та організацій, був лауреат премії Шведського центрального банку з економічних наук на честь Альфреда Нобеля (неофіційна назва – нобелівська премія з економіки) Д. Норт.

Як вважає Т. Гайдай, «Норт одним з перших ґрунтовно розкрив зміст та природу інституцій як встановлених у суспільстві «правил гри» чи створених людиною обмежувальних рамок <...> визначив їх основні функції в економічному та соціальному середовищі, які полягають у спрямуванні людської взаємодії в певне річище <...> здійснив чітке структурування інституцій на неформальні та формальні. Під неформальними інституціями він розумів існуючі неофіційні, неправові обмеження. До них належать традиції, звичаї, неписані кодекси поведінки, господарська етика, культурні норми, ментальні риси та ін. Формальні інституції, за Нортом, – це офіційні, правові обмеження, які є результатом надання правових рамок інституційним нормам суспільства, тобто є їх юридичним, законодавчим чи контрактним, закріпленням та/чи втіленням» [7].

У теорії М. Вебера наголос робиться на прямому взаємозв'язку між поняттями «соціальний порядок», «інститут» та «організація» (Verband – «союз»). Це можна інтерпретувати як інституційні (конвенція та право) та організаційні («союз» та «штаб») гарантії легітимності порядку. М. Вебер зазначає: «Скрізь, де раціонально-доцільним шляхом встановлюється певний порядок, має місце «об'єднання в суспільство», – хай навіть у досить різних масштабах і досить різному розумінні» [3, с. 143].

Поняттю «союз», який використовує М. Вебер, у сучасній термінології відповідає термін «організація» (зокрема держава, уряд, парламент, поліція, церква, університет тощо). Під «союзом» М. Вебер розуміє соціальне відношення з регульованим обмеженням або закритим зовні, якщо дотримання його порядку забезпечують дії спеціально призначених для цього людей – керівника і, можливо, штабу управління, які зазвичай мають одночасно і права представництва [4, с. 105].

У процесі забезпечення легітимності публічної влади вкрай важливим стає не тільки розрізнення інститутів та організацій, а й відмова від зведення усього організаційного різноманіття «держави» до єдиного актора.

Легітимність базується у Макса Вебера на тому, що дії індивідів на основі віри у правомочність традицій і права завжди співвіднесені з реакціями інших людей на ці дії. Це підтверджується наступною цитатою: «Конститутивна для таких форм об'єднання в суспільство спільно спрямована поведінка визначається якраз тим, що за наявності певних об'єктивних даних, властивих конкретній особі, від неї очікують участі у спільних діях, тобто орієнтації її поведінки на певний встановлений порядок, і в середньому такі сподівання мають свої підстави, оскільки вищезгадані індивіди емпірично вважаються «зобов'язаними» брати участь у спільних діях, конститутивних для даної спільноти, а також існує шанс, що евентуально, коли б вони не захотіли цього робити, їх примусить коритися (хай навіть м'якими засобами впливу) «апарат примусу» [3, с. 148].

Кожне панування прагне отримати (й утримати) цю відповідність між обов'язками і цінностями. Необхідно говорити про інститути, тобто встановлення нових правил гри, які отримують легітимність конвенційно, або через право, якщо йдеться про правову державу.

У теорії легітимності М. Вебера наголос робиться на тому, що «Порядок повинен зватися: а) конвенцією, якщо його значимість ззовні гарантована ймовірністю в разі його порушення зіткнутися з (відносно) загальним і практично відчутним несхваленням у певному колі осіб; б) правом, якщо він ззовні гарантований ймовірністю (фізичного або психічного) примусу шляхом дії штабу людей, спеціально призначеного примушувати дотримуватись і карати за порушення встановленого порядку» [4, с. 92].

У перехідних суспільствах пострадянського типу демократичний порядок не завжди може з'явитись спонтанно, адже тут йдеться не про «органічні» демократизацію та модернізацію, а про «навздогінні». При цьому демократичні правила політичної гри та «ринок», як правила економічного розвитку, мають не просто декларуватись окремими політичними гравцями, а бути визнані більшістю суспільства на рівні переконань та реалізовуватись на рівнях повсякденного життя та політичної діяльності.

Іншими словами, конвенція щодо впровадження демократичних інститутів має стати легітимною для усіх соціальних дій та соціальних відношень. Лише тоді можна говорити про легітимний демократичний порядок. Щоправда, є інший легітимний шлях встановлення нового порядку, про який говорить М. Вебер.

Це октроїрування: «Октройування (Oktroyierung, від фр. Octroyer – дарувати) – дарування, а також нав'язування, декретування, взагалі, введення в дію різними шляхами (окрім прийняття парламентом або шляхом референдуму) будь-яких законів і постанов. Конституція, отримана шляхом октроїрування, – конституція, дарована владою монарха. Вебером октроїрування найчастіше розуміється як насильницьке введення, декретування, нав'язування» [4, с. 374].

Штучно встановлені інститути (правила гри, які діють у демократичних суспільствах) часто просто не є ефективними на пострадянському просторі та не завжди сприяють легітимності влади. Та й взагалі – «конституціоналізація» політичного процесу, навіть якщо вона відбувається шляхом голосування у парламенті або навіть на референдумі, не забезпечує автоматичного встановлення демократії, подолання кризи «перехідного етапу» та легітимність публічної влади.

Ще М. Вебер попереджав про небезпеки октроїрування конституції: «Конституція сама може виявитися яблуком розбрату у двох аспектах. По-перше, болісною проблемою стає фактичне недотримання конституції, будь-то стихійно-самовпевнене порушення «закону» більш сильним агентом розподіленої (за будь-якою схемою) влади або паліативне порушення конституції у порочному колі громадської смуті. По-друге, політизується інтерпретація конституції, яка загрожує ескалацією конфлікту, особливо за наявності прогалин і відсутності конституційного суду. Таким чином, поява конституції може навіть загострити конфлікт в суспільстві, замість того щоб його процедурно врегулювати» [10].

Загалом октроїрування демократичної Конституції в умовах, коли не забезпечено легітимність демократичного соціального порядку, створює ледве не більше проблем, аніж вирішує.

Як засвідчує Д. Норт: «Більшість вчених в суспільних науках абстрагуються від організації осіб, які забезпечують дотримання правил, розглядаючи їх як єдину спільність і фокусуючись на взаємовідносинах між спільнотою, яка забезпечує дотримання правил, і рештою суспільства. Як свідчить знаменита максима М. Вебера, держава – це організація, яка володіє монополією на легітимне застосування насильства. Зведення ідентичності держави до єдиного актора спрощує пояснення того, як держава взаємодіє з рештою суспільства шляхом аналізу обмежень і стимулів, що постають перед державою, яка визначається як «правитель» [14, с. 62]

Тобто маємо справу зі спрощеними уявленнями щодо інститутів (ролі конституції, права) та організацій (держави, структур влади) у процесі забезпечення легітимності публічної влади.

На думку М. Тура, веберіанське тлумачення інституту спирається на поняття «інституціональної поведінки». М. Вебер розглядає інститут «...як специфічний тип спільноти, відрізняючи його

як від цільової спілки, так і від аморфного товариства. Від перших інститути різняться підставами зарахування до них, а від других – раціональним порядком. Іншими словами, якщо цільові спілки засновуються на принципі добровільного вступу, то до інституту індивіди зараховуються на основі суто об'єктивних даних, незалежно від їх бажань; якщо аморфні товариства засновуються на згоді індивідів, свідомо відмовляючись від раціонального порядку, то головним чинником інституціональної поведінки постають раціональні настанови, створені самими людьми» [цит. за: 18, с. 13]. Тобто в основі інституціональної поведінки знаходяться певні правила, раціональні настанови.

Продовження цих інтенцій знаходимо у представників неоінституціонального напряму соціальних, політичних та економічних досліджень. Вони визначають інститути як «...правила гри в суспільстві, або, висловлюючись більш формально, створені індивідами обмежувальні рамки, які організують взаємовідносини між ними. Отже, інститути задають структуру спонукальних мотивів людської взаємодії – будь-то в політиці, соціальній сфері або економіці. Інституційні зміни визначають те, як суспільства розвиваються в часі, і таким чином є ключем до розуміння історичних змін» [13, с. 17].

З одного боку, легітимне панування характеризується інституційними засадами (до яких можна віднести зовнішні гарантії легітимного порядку: «право» та «конвенції»), з іншого – організаційними (штаб управління), а необхідною ознакою організації є відносини панування (структура наказу та підкорення).

Відповідно до теорії легітимності організація (за М. Вебером – союз), до якої штаб управління включений через відносини панування, являється організацією панування [4, с. 109]. У цьому випадку штаб управління слідує за дотриманням «максим» у поведінці індивідів та є організацією панування. Виходячи із цього, Макс Вебер розглядає панування й у контексті управління: «...панування цікавить нас у першу чергу тому, що воно пов'язано з управлінням. Будь-яке панування проявляється та функціонує як управління. Будь-яке управління потребує панування, бо для керівництва необхідна наявність влади в чийхось руках» [4, с. 110]. Він вибудовує взаємозв'язок: «наказ – підпорядкування – соціальна інтеракція». М. Вебер зазначає, що сутність будь-якого панування полягає в наявності того, хто успішного наказує іншим. Але це відбувається «...не обов'язково в рамках певного штабу управління або організації; але все ж у всіх нормальних випадках – в рамках однієї з двох умов [4, с. 109].

Панування відрізняється від влади. Поняття влади, говорить М. Вебер, соціологічно аморфно, тому що будь-які людські якості і будь-які поєднання обставин можуть допомогти людині реалізувати свою волю в наявній ситуації. Поняття панування передбачає наявність чіткої структури розпорядження і підпорядкування. Наявність структури панування означає ймовірність зустріти послух наказу.

У даному відношенні М. Вебер протиставляє поняття «влади» та «панування», яке в соціологічному сенсі є більш точним і позначає шанс підпорядкування наказу: «...панування є шансом зустріти підпорядкування наказу певного змісту у людей, які його отримали» [4, с. 109].

Тобто «Панування передбачає взаємне очікування: того, хто наказує, що його наказу будуть коритися; тих, хто кориться, – що наказ буде мати той характер, який тими, хто кориться, *очікується*, тобто *визнається*» [8, с. 80] М. Вебер стверджує, що у підлеглого завжди присутній хоча б мінімальний інтерес в його слухняній волі, який конституює один з необхідних мотивів послуху навіть в авторитарних державах. Надалі він уточнює поняття панування, розглядаючи його як особливий випадок влади.

Таким чином, М. Вебер розмежовує поняття панування та влади, причому панування є важливою формою соціальної влади, що складається з категорій наказу і підпорядкування. Будь-яке панування прагне «пробудити і зберегти» віру в легітимність певного соціального порядку. Він розрізняє полярні, протилежні, два типи панування: «панування в силу констеляції інтересів» і «панування в силу авторитету». У першому випадку панування ідентичне поняттю влади, у другому – панування ґрунтується на обов'язку підпорядкування, якщо зміст наказу стає максимом для діючих індивідів.

Легітимність є основою будь-якого панування. З різними видами віри в легітимність пов'язані різні владні структури й, отже, організаційні форми. Віра у легітимність відіграла вирішальну роль практично в усіх системах панування. За певних обставин панування може бути забезпечено на основі примусу і тоді легітимність не є необхідною умовою соціального порядку. Будь-який тип панування намагається утворити і культивувати віру в свою легітимність, що розуміється у Макса Вебера як здатність створювати соціальну базу підтримки своїх дій і формувати позитивну по відношенню до даного режиму масову політичну свідомість.

Тобто поведінка індивіда, який здійснює соціальну дію, зумовлена значимістю для нього інституту (правилами або моральними принципами). При цьому відповідність соціальної дії певному інституту (відповідним правилам) є виконанням обов'язків з боку індивіда.

Висновки. Таким чином, одним із головних завдань для пострадянських суспільств виступає встановлення нового, демократичного соціального порядку. Без забезпечення легітимності демокра-

тичного порядку (яка може гарантуватись громадянами внутрішньо – афективно, через віру, або ціннісно-раціонально) неможливе завершення переходу від електоральної до консолідованої демократії.

Конституційний процес має бути підкріплений як інституційно (встановленням демократичних правил та звикненням громадян до них), так і організаційно (створенням нових організацій, структур влади, які впроваджують нові правила та сліdkують за їх дотриманням).

Фокусування уваги дослідників / експертів та громадської думки на легітимності акторів (індивідів та організацій) створює ілюзію, що зміна дійових осіб публічної влади та агентів публічної політики дозволяє забезпечити умови для сталого розвитку. Натомість кризи довіри до окремих політиків та організацій (лідерів, партій, державних органів, громадських організацій), які регулярно переживає українське суспільство, свідчать про те, що зміна електоральним шляхом обранців є недостатньою для завершення переходу до демократії.

Iakovleva L. Institutional and organizational dimensions of legitimacy of public power

The article reveals the institutional and organizational dimensions of the legitimacy of public power. In the context of the Weberian tradition of understanding the legitimacy of order, it is determined that ensuring the legitimacy of individual political actors – individuals and organizations – is impossible without the legitimacy of the conventional and legal order. It is noted that not only the distinction between institutions and organizations, but also the refusal to reduce the whole organizational diversity of the “state” to a single actor is of utmost importance for ensuring the legitimacy of public power.

It is emphasized that democratic rules of the political game should not just be declared by individual political players, but be recognized by the majority of citizens as at the level of convictions, and be implemented at the levels of daily life and political activity. This means that the social convention on the implementation of democratic institutions should become legitimate for all social activities and social relations. Using the Weberian category of “octroying”, another legitimate way of establishing a new order for the post-authoritarian regimes is demonstrated. It is noted that artificially established institutions (the rules of the game that operate in the societies of consolidated democracy) are often not effective in the post-Soviet space and do not always contribute to the legitimacy of power. At the same time, the “constitutionalization” of the political process, even if it takes place through a vote in the parliament or is passed in a referendum, does not ensure the automatic establishment of democracy and legitimacy of public power.

Based on the distinction of institutions and organizations (D. North), there are shortcomings in both electoral democracy and the octroying of the legal order in terms of the theory of legitimacy. It is determined that one of the main tasks for post-Soviet societies is to establish the legitimacy of the democratic order, without which the transition from the electoral democracy to the consolidated one cannot be completed.

The necessity of simultaneous institutional and organizational political transformations to ensure the legitimacy of the social order and public power under conditions of democratization in Ukraine is substantiated.

Key words: legitimacy of public power, social order, institutional dimension of legitimacy, organizational dimension of legitimacy, electoral democracy, octroying.

Література:

1. Аристотель. Політика. Київ : Основи, 2000. 239 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. Москва : Академія-центр, Медиум, 1995. 334 с.
3. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ : Основи, 1998. 534 с.
4. Вебер М. Хозяйство и общество: очерки понимающей социологии. Социология / пер. с нем.; сост., общ. ред. и предисл. Л. Г. Ионина. М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. 445 с.
5. Все нижче. Рівень довіри українців до влади і не тільки падає – опитування. Веб-сайт «Новое время». URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/vse-nizhche-riven-doviri-ukrajinciv-do-vladi-i-ne-tilki-padae-opituvannya-50003813.html>
6. Габермас Ю. Легітимація. Проблеми легітимації в сучасній державі. До реконструкції історичного матеріалізму. *Філософія освіти*. 2016. № 1 (18). С. 6–35. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13032/1/Habermas.pdf>
7. Гайдай Т.В. Теорія інституційних змін Д. Норта та проблеми перехідних економік. *Наукові праці Доннту. Серія: економічна*. 2010. Випуск 38-1. С. 50–55. URL: <http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/13144/1/Gaidai%20T.V.pdf>

8. Гайденок П.П., Давыдов Ю.Н. История и рациональность: Социология М. Вебера и веберовский ренессанс. Москва : Политиздад, 1991. 367 с.
9. Інавгураційна промова Президента України Володимира Зеленського. Офіційне інтернет-представництво. 20 травня 2019 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/inavguracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489>
10. Кустарёв А.С. Макс Вебер о модернизации русского самодержавия. *Политические исследования*. 2006. № 2. С. 60–76. URL: <https://www.politstudies.ru/files/File/2006/2/Polis-2006-2-Kustarev.pdf>.
11. Кутуев П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. Київ, 2005. 500 с.
12. Луман Н. Влада. Москва : Праксис, 2001, 256 с.
13. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Москва : Фонд экономической книги «Начала», 1997. 180 с.
14. Норт Д., Уоллис Дж., Вайнгаст Б. Насилие и социальные порядки. Концептуальные рамки для интерпретации письменной истории человечества. Москва : Изд. Института Гайдара, 2001. 480 с.
15. Пивоваров Ю.С. О «советском» и путях его преодоления. *Политическая концептология*. 2015. № 2. URL: <http://politconcept.sfedu.ru/2015.2/03.pdf>
16. Розпуск Верховної Ради: Зеленського викрили у брехні щодо рівня довіри українців до парламенту. Веб-сайт телеканалу «Прямий». 21 травня 2019 року. URL: <https://prn.ua/rozpusk-verhovnoyi-radi-zelenskogo-vikrili-u-brejni-shhodo-rivnya-doviri-ukrayintsiv-do-parlamentu/>.
17. Розпуск Ради підтримують понад 70% українців – опитування. Веб-сайт. «Радіо свобода». 22 Травня 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-rozpusk-opytuvannya/29956322.html>.
18. Тур М.Г. Неокласичні моделі легітимації соціальних інститутів: Монографія. Київ : ПАРАПАН, 2006. 396 с.
19. Штерн В.Ю. Поняття політичного Х. Арендт. *Політикус*. 2016. № 2. С. 38–43. URL: http://politicus.od.ua/2_2016/2_2016.pdf.
20. Шульга О.М. Легітимація як категорія феноменологічної соціології : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.01 / Інститут соціології НАН України. Київ, 2009. 176 с.